

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 18 marca 2010 r. *

W sprawie C-218/09

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Hof van Beroep te Brussel (Belgia) postanowieniem z dnia 4 czerwca 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 czerwca 2009 r., w postępowaniach:

SGS Belgium NV,

przeciwko

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau,

Firme Derwa NV,

Centraal Beheer Achmea NV,

* Język postępowania: niderlandzki.

oraz

Firme Derwa NV,

Centraal Beheer Achmea NV,

przeciwko

SGS Belgium NV,

Belgisch Interventie- en Restitutiebureau,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: J.C. Bonichot, prezes izby, C. Toader (sprawozdawca), K. Schiemann,
P. Küris i L. Bay Larsen, sędziowie,

rzecznik generalny: V. Trstenjak,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu SGS Belgium NV przez adwokata M. Stormego,
- w imieniu Firme Derwa NV przez adwokatów L. Missona oraz L. Wysena,
- w imieniu rządu belgijskiego przez J.C. Halleux, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez B. Burggraafa, Z. Maluskovą i E. Tserepę-Lacombe, działających w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 ust. 3 rozporządzenia Komisji (EWG) nr 3665/87 z dnia 27 listopada 1987 r. ustanawiającego wspólne szczegółowe zasady stosowania systemu refundacji wywozowych do produktów rolnych (Dz.U. L 351, s. 1), zmienionego rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1384/95 z dnia 19 czerwca 1995 r. (Dz.U. L 134, s. 14) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 3665/87”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporów dotyczących refundacji wywozowej wypłaconej za mięso, które dotarło do miejsca przeznaczenia zepsute, toczących się z jednej strony pomiędzy SGS Belgium NV (zwaną dalej „SGS Belgium”), spółką wyspecjalizowaną w dziedzinie kontroli i nadzoru, a Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (belgijskim biurem ds. interwencji i refundacji, zwanym dalej „BIRB”), Firme Derwa NV (zwaną dalej „Firme Derwa”), spółką dokonującą wywozu, jak również zakładem ubezpieczeń Centraal Beheer Achmea NV (zwanym dalej „Centraal Beheer Achmea”), a z drugiej strony pomiędzy Firme Derwa i Centraal Beheer Achmea a SGS Belgium i BIRB.

Ramy prawne

- 3 Rozporządzenie nr 3665/87 przewiduje, że podmioty dokonujące wywozu mięsa wołowego poza obszar Wspólnoty Europejskiej mogą skorzystać z refundacji wywozowych.

- 4 Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 3665/87 „[...] wypłata refundacji jest uzależniona od przedstawienia dowodu, że produkty, które obejmuje przyjęte zgłoszenie wywozowe, opuściły obszar celny Wspólnoty w niezmienionym stanie w ciągu sześćdziesięciu dni od przyjęcia zgłoszenia” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tego rozporządzenia poniżej].

- 5 Artykuł 5 rozporządzenia nr 3665/87 stanowi:

„1. Wypłata refundacji zróżnicowanej lub niezróżnicowanej jest uzależniona – obok wymogu, by produkt opuścił obszar celny Wspólnoty – od warunku, by w ciągu dwunastu miesięcy od daty przyjęcia zgłoszenia wywozowego produkt został przywieziony do państwa trzeciego lub w stosownym przypadku do określonego państwa trzeciego, chyba że został utracony w transporcie w wyniku działania siły wyższej:

[...]

Jednakże można przedłużyć ten termin zgodnie z art. 47.

[...]

Ponadto właściwe władze państw członkowskich mogą wymagać okazania dodatkowych dowodów potwierdzających, że produkt w stanie niezmienionym został faktycznie wprowadzony do obrotu w państwie trzecim przywozu.

[...]

3. Jeżeli po opuszczeniu obszaru celnego Wspólnoty produkt został utracony w transporcie w wyniku działania siły wyższej:

— w przypadku refundacji zróżnicowanej wypłaca się część refundacji określoną zgodnie z art. 20,

— w przypadku refundacji niezróżnicowanej wypłaca się całkowitą kwotę refundacji”.

⁶ Zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 3665/87 „[n]ie przyznaje się żadnej refundacji w odniesieniu do produktów, których jakość nie jest dobra, zgodna z prawem, dobrymi obyczajami i praktyką kupiecką, oraz – jeżeli produkty te są przeznaczone do spożycia przez ludzi – których użycie w tym celu jest wykluczone lub istotnie ograniczone z powodu ich cech charakterystycznych albo ich stanu”.

⁷ Stosownie do art. 17 ust. 3 omawianego rozporządzenia produkt uważa się za przywieziony, jeżeli dokonano formalności celnych związanych z wprowadzeniem do obrotu w państwie trzecim.

8 Artykuł 18 rozporządzenia nr 3665/87 stanowi:

„1. Dowód dokonania formalności celnych w zakresie wprowadzenia do obrotu jest przedstawiany, zgodnie z wyborem eksportera, w postaci jednego z następujących dokumentów:

- a) dokumentu celnego lub jego kopii lub fotokopii; [...]
- b) świadectwa rozładunku i wprowadzenia do obrotu, sporządzonego przez spółkę wyspecjalizowaną na płaszczyźnie międzynarodowej w dziedzinie kontroli i nadzoru, zatwierdzonej przez państwo członkowskie. [...]

2. W przypadku gdy eksporter nie może otrzymać dokumentu wybranego zgodnie z ust. 1 lit. a) lub b) po zastosowaniu odpowiednich środków w celu jego otrzymania lub w przypadku zaistnienia wątpliwości co do autentyczności przedstawionego dokumentu, dowód dokonania formalności celnych w zakresie wprowadzenia do obrotu może zostać uznany za dostarczony w drodze przedłożenia jednego lub kilku z następujących dokumentów:

[...]

- c) świadectwo rozładunku wydane przez spółkę wyspecjalizowaną na płaszczyźnie międzynarodowej w dziedzinie kontroli i nadzoru, zatwierdzonej przez państwo członkowskie, potwierdzające dodatkowo, że produkt opuścił obszar portowy

lub przynajmniej że, według jej wiedzy, produkt nie został następnie załadowany w celu ponownego wywozu;

[...]”

9 Artykuł 20 rozporządzenia nr 3665/87 stanowi:

„1. W drodze odstępstwa od art. 16 i bez uszczerbku dla art. 5 część refundacji zostaje wypłacona, jeżeli zostanie wykazane, że produkt opuścił obszar celny Wspólnoty.

[...]

2. Część refundacji wskazana w ust. 1 odpowiada kwocie refundacji, którą eksporter otrzymałby, gdyby jego produkt dotarł do miejsca przeznaczenia, dla którego ustalono najniższą stawkę refundacji, przy czym brak ustalenia stawki oznacza najniższą stawkę.

[...]”

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

- 10 Firme Derwa dokonała w 1996 r. wywozu wołowiny do Libanu. Stosowne zgłoszenie wywozowe zostało przyjęte przez władze celne w dniu 24 czerwca 1996 r. W dniu 19 lipca 1996 r. BIRB wypłaciło w postaci zaliczki na rzecz Firme Derwa refundację wywozową w wysokości 1 301 696 BEF (to jest 32 268,20 EUR).
- 11 W dniu 9 lipca 1996 r. mięso dotarło do Bejrutu, gdzie – zgodnie z przepisami celnymi – służba weterynaryjna pobrała próbki celem dokonania kontroli. Wykryła ona w tychże próbkach bakterię. Z tego powodu cała wysyłka została uznana za niezdadną do spożycia przez ludzi, odbiorca odmówił jej przyjęcia, a następnie wysyłka została zniszczona.
- 12 Aby prawo do otrzymanej refundacji stało się ostateczne, Firme Derwa była zobowiązana dostarczyć w ciągu dwunastu miesięcy od przyjęcia zgłoszenia wywozowego dowód, że ów towar w niezmienionym stanie został wwieziony do Libanu. W dniu 3 czerwca 1997 r. Firme Derwa wniosła do BIRB o przedłużenie terminu na przedłożenie dokumentów o mocy dowodowej.
- 13 Ponieważ Firme Derwa nie dysponowała wymaganym dokumentem, w dniu 14 kwietnia 1997 r. Centraal Beheer Achmea, działający jako ubezpieczyciel towaru, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, zwrócił się do SGS Belgium o nawiązanie kontaktu z jej odpowiednikiem w Bejrucie w celu wystawienia świadectwa na podstawie art. 18 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 3665/87. Faksem z dnia 17 czerwca 1997 r. SGS Liban odpowiedziała SGS Belgium, że zaświadczenie o wprowadzeniu tego towaru do obrotu nie zostało wydane.
- 14 W dniu 19 lipca 1997 r. SGS Belgium potwierdziła jednak, że wspomniany towar został dopuszczony do obrotu przez służbę celną w Libanie.

- 15 W konsekwencji w dniu 8 października 1997 r. BIRB zwolniło zabezpieczenie ustanowione przez Firmę Derwa. Ponieważ jednak Firma Derwa przedstawiła z opóźnieniem dowód, że ów towar został wwieziony do Libanu celem dopuszczenia go do obrotu, musiała ona zwrócić część otrzymanej refundacji.
- 16 Po przeprowadzeniu dochodzenia w latach 1998–1999 urząd kontroli gospodarczej belgijskiego ministerstwa gospodarki znalazł w pomieszczeniach SGS Belgium faks wysłany przez SGS Liban w dniu 17 czerwca 1997 r., który przeczy potwierdzeniu, że mięso objęte wywozem zostało dopuszczone do obrotu.
- 17 W dniu 21 kwietnia 1999 r. BIRB poinformowało SGS Belgium o wyniku tego dochodzenia.
- 18 W dniu 1 lutego 2001 r. BIRB powiadomiło SGS Belgium, że w tych okolicznościach – zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 3665/87 – nastąpiła utrata prawa do refundacji, że nienależnie wypłacona kwota została powiększona o 15%, ponieważ refundacja została wypłacona w postaci zaliczki, że naliczono karę w wysokości 200%, ponieważ umyślnie podano fałszywe informacje, oraz że naliczono odsetki od dnia 8 października 1997 r., to jest od dnia zwolnienia gwarancji bankowej. Tak więc BIRB zażądało zapłaty kwoty 3 829 628 BEF (czyli 94 934 EUR).
- 19 W dniu 11 kwietnia 2001 r. BIRB pozwało SGS Belgium o zapłatę kwoty 3 829 628 BEF wraz z odsetkami za zwłokę i odsetkami sądowymi.
- 20 W dniu 21 września 2001 r. SGS Belgium przypozwała Firmę Derwa, jak również Centraal Beheer Achmea w charakterze poręczycieli.

- 21 W dniu 8 sierpnia 2002 r. Firme Derwa i Centraal Beheer Achmea pozwały BIRB.
- 22 W dniu 11 kwietnia 2003 r. Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen (sąd pierwszej instancji w Antwerpii) orzekł, że zostało ustalone w niebudzący wątpliwości sposób, iż formalności celne związane z wprowadzeniem do obrotu mięsa, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, nie zostały wypełnione, wobec czego nie zostały również spełnione przesłanki warunkujące wypłatę refundacji zróżnicowanej. Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen nakazał zatem SGS Belgium zapłatę na rzecz BIRB kwoty 3 829 628 BEF wraz z odsetkami za zwłokę i odsetkami sądowymi.
- 23 Sąd nałożył w tymże wyroku na Firme Derwa i Centraal Beheer Achmea solidarny obowiązek pełnego poręczenia za SGS Belgium. Powództwa Firme Derwa i Centraal Beheer Achmea zostały uznane za bezzasadne.
- 24 W wyroku wydanym w dniu 21 grudnia 2004 r. Hof van Beroep te Antwerpen (sąd apelacyjny w Antwerpii), do którego wniesiono odwołanie, orzekł, że nie można zarzucać SGS Belgium, iż zachowała się nieprawidłowo, ponieważ oświadczenie z dnia 19 lipca 1997 r. złożone na podstawie art. 18 ust. 1 lit. b) rozporządzenia nr 3665/87 zawierało tak naprawdę omyłkę i mogło zostać uznane za świadectwo rozładunku w rozumieniu art. 18 ust. 2 lit. c) rozporządzenia nr 3665/87, które uzasadniało prawo do refundacji wywozowej na rzecz Firme Derwa.
- 25 Zdaniem Hof van Beroep te Antwerpen z powyższego wynika, że refundacja wywozowa nie została wypłacona na rzecz Firme Derwa niesłusznie i że SGS Belgium nie dopuściła się żadnej nieprawidłowości na szkodę ogólnego budżetu Wspólnot Europejskich lub budżetów zarządzanych przez Wspólnoty ani nie brała udziału w jej popełnieniu.

26 BIRB wniosło skargę kasacyjną na ten wyrok.

27 W dniu 16 marca 2007 r. Hof van Cassatie (sąd kasacyjny) orzekł, że świadectwo rozładunku w rozumieniu art. 18 ust. 2 lit. c) rozporządzenia nr 3665/87 ewidentnie stanowiło możliwy do obalenia dowód na okoliczność, że towar faktycznie dotarł do kraju przeznaczenia i tam został wprowadzony do obrotu. Hof van Cassatie stwierdził, że Hof van Beroep te Antwerpen niesłusznie orzekł, iż jeżeli przedłożone zostało świadectwo rozładunku, należy uznać, że przesłanki refundacji zróżnicowanej zostały spełnione, jak gdyby to świadectwo stanowiło niepodważalny dowód. W związku z tym Hof van Cassatie uchylił wyrok Hof van Beroep te Antwerpen z dnia 21 grudnia 2004 r. i przekazał sprawę do rozpoznania przez Hof van Beroep te Brussel (sąd apelacyjny w Brukseli).

28 W postępowaniu przed Hof van Beroep te Brussel SGS Belgium podniosła, że w chwili wywozu towar, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, miał dobrą jakość handlową i nadawał się do spożycia przez ludzi, w związku z czym należy uznać, że ów towar został utracony podczas transportu w wyniku działania siły wyższej w rozumieniu art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87.

29 BIRB wskazało na tę zmianę stanowiska SGS Belgium, która od początku postępowania utrzymywała, że wspomniany towar został faktycznie wwieziony do Libanu i wprowadzony do obrotu. W każdym razie BIRB podniosło, że użyty w tym przepisie czasownik „zostać utraconym” nie może oznaczać „uleć zepsuciu”. Aby eksporter mógł skorzystać z przepisów art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87, sam towar powinien zostać utracony, to znaczy, że eksporter powinien utracić jego posiadanie, przez co towar nie mógł dotrzeć do miejsca przeznaczenia.

30 Hof van Beroep te Brussel przyznaje, że w zmianie stanowiska SGS Belgium można dopatrywać się sprzeczności. Zdaniem tego sądu okoliczność ta nie pozbawia jednak wspomnianego eksportera możliwości powołania się na działanie siły wyższej.

- 31 Na podstawie raportu opracowanego przez towarzystwo ubezpieczeniowe Lloyds przekazanego przez Centraal Beheer Achmea Hof van Beroep te Brussel stwierdza, że mięso, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, było transportowane w kontenerze chłodniczym w prawidłowym opakowaniu i że użycie takiego kontenera miało właśnie zapobiec zepsuciu się mięsa. Temperatura tego towaru podczas transportu również była utrzymywana na prawidłowym poziomie 0°C. Wreszcie ze wspomnianego raportu wynika, że w chwili wywozu rzeczony towar miał dobrą jakość handlową i był zdalny do spożycia przez ludzi, lecz że w chwili dotarcia do Bejrutu był już zepsuty.
- 32 W tych okolicznościach Hof van Beroep te Brussel postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy pojęcie »siła wyższa« zawarte w art. 5 ust. 3 rozporządzenia [...] nr 3665/87 [...] należy interpretować w ten sposób, że zepsucie się wołowiny podczas transportu w prawidłowym opakowaniu w kontenerze chłodniczym, w którym stale utrzymywano przepisaną temperaturę, należy co do zasady uznać za przypadek siły wyższej?».

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

Uwagi przedłożone Trybunałowi

- 33 SGS Belgium i Firme Derwa uważają, że na zadane pytanie należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Mimo że niderlandzka wersja art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87 używa terminu „verloren”, pojęcie „utrata” zawarte w tym przepisie obejmuje również

„zepsucie się”, jak wynika to z innych wersji językowych tego przepisu. Tak więc w wersjach językowych angielskiej i francuskiej posłużono się odpowiednio terminem „perished” oraz „péri”, a nie „lost” lub „perdues”. Ponadto art. 114 dodatku I do Konwencji o wspólnej procedurze tranzytowej, zawartej w dniu 20 maja 1987 r. między Republiką Austrii, Republiką Finlandii, Republiką Islandii, Królestwem Norwegii, Królestwem Szwecji, Konfederacją Szwajcarską i Europejską Wspólnotą Gospodarczą (Dz.U. L 226, s. 2), zmienionej decyzją nr 1/2000 Wspólnego Komitetu WE-EFTA w sprawie „Wspólnego tranzytu” z dnia 20 grudnia 2000 r. (Dz.U. 2001, L 9, s. 1), stanowi w tym względzie, że „za ostatecznie utracone uważa się towary, które nie mogą już zostać przez nikogo wykorzystane”.

34 SGS Belgium twierdzi, że przy transporcie towaru, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, podjęto środki ostrożności wykraczające poza wymogi normatywne, w szczególności jeśli chodzi o utrzymywanie stałej niskiej temperatury mięsa. Pojawienie się bakterii jest więc zdarzeniem, którego nie można przewidzieć, a okoliczność, że możliwe jest w tym względzie wykupienie polisy ubezpieczeniowej obejmującej ten rodzaj szkody, nie podważa takiego stwierdzenia.

35 Rząd belgijski i Komisja Wspólnot Europejskich proponują odpowiedzieć na zadane pytanie w ten sposób, że takie zepsucie się towarów nie stanowi zasadniczo przypadku siły wyższej w rozumieniu art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87. Przypadek siły wyższej zachodzi jedynie wówczas, gdy przyczyna oraz okoliczności zepsucia się są znane i gdy jest jasne, że owo zepsucie się stanowi nadzwyczajną i nieprzewidywalną okoliczność, niezależną od eksportera, której następstw nie można było uniknąć, mimo zastosowania przez tegoż eksportera wszelkich możliwych środków ostrożności.

36 Komisja dodaje, że ryzyko wystąpienia zakażenia bakterią jest w pewien sposób nieodłącznie związane z ryzykiem handlowym istniejącym przy wywozie szybko psujących się towarów. Nie można więc zasadniczo uznać, że zakażenie bakterią stanowi dla eksportera nadzwyczajne i nieprzewidywalne zdarzenie. Jedynie zaistnienie dodatkowych i wyjątkowych okoliczności pozwala wysnuć odmienny wniosek. Tymczasem Komisja dysponuje zbyt małą ilością danych na ten temat, by móc zająć stanowisko

w niniejszej sprawie. W szczególności Komisja wskazuje w pierwszej kolejności na brak informacji dotyczących odpowiedniego charakteru i ogólnego stanu kontenera wykorzystanego do transportu. Komisja wskazuje też, że od dnia przyjęcia zgłoszenia wywozowego do dnia wykrycia bakterii minęło szesnaście dni i nie wiadomo tak naprawdę, co się wydarzyło w tym okresie. Wreszcie, zdaniem Komisji, istnienie lub brak ubezpieczenia lub klauzuli umownej dotyczącej ryzyka zepsucia się mięsa mogłyby okazać się przydatne przy przeprowadzeniu analizy.

- 37 Jeśli chodzi o środki zastosowane przez eksportera w sprawie rozpatrywanej przez sąd krajowy, rząd belgijski wskazuje, że z raportu opracowanego w Bejrucie przez towarzystwo ubezpieczeniowe Lloyds wynika, że stwierdzone zakażenie bakterią mogło być spowodowane przerwaniem łańcucha chłodniczego przy przechowywaniu mięsa. Wreszcie zważywszy, że prawdziwa przyczyna zepsucia się towaru, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, nie została tak naprawdę ustalona, nie można uznać, iż eksporter zastosował wszystkie możliwe środki ostrożności, by uniknąć tego zepsucia się. Zdaniem rządu belgijskiego jest prawdopodobne, że doszło do przerwy w chłodzeniu mięsa wołowego, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, w trakcie transportu lub po jego rozładunku w porcie w Bejrucie. Takie zdarzenie jest normalną i przewidywalną okolicznością, która może zostać objęta ubezpieczeniem, której eksporter może próbować zapobiec i która w konsekwencji nie stanowi przypadku siły wyższej.

Odpowiedź Trybunału

- 38 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem system zróżnicowanych refundacji wywozowych ma na celu otwarcie rynków danych państw trzecich lub utrzymanie dostępu do nich dla wywozu wspólnotowego, przy czym zróżnicowanie refundacji służy uwzględnieniu swoistych cech każdego z rynków importowych, na których Wspólnota chce odgrywać rolę (wyrok z dnia 9 sierpnia 1994 r. w sprawie C-347/93 Boterlux, Rec. s. I-3933, pkt 18 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 39 Z orzecznictwa tego wynika, że racja bytu systemu zróżnicowanych refundacji zostałaby naruszona, gdyby sam rozładunek w państwie trzecim towaru będącego przedmiotem wywozu w niezmienionym stanie wystarczył, by przyznać prawo do wypłaty refundacji (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Boterlux, pkt 19).
- 40 Właśnie dlatego art. 5 ust. 1 akapit pierwszy rozporządzenia nr 3665/87 stanowi, że wypłata refundacji jest uzależniona – obok wymogu, by produkt opuścił obszar celny Unii Europejskiej – od warunku, by produkt został przywieziony do państwa trzeciego przywozu. Artykuł 17 ust. 3 tegoż rozporządzenia stanowi w tym względzie, że produkt uważa się za przywieziony, jeżeli dokonano formalności celnych związanych z wprowadzeniem do obrotu w państwie trzecim.
- 41 Ponadto, zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 3665/87, nie przyznaje się żadnej refundacji w odniesieniu do produktów, których jakość nie jest dobra, zgodna z prawem, dobrymi obyczajami i praktyką kupiecką, oraz – jeżeli produkty te są przeznaczone do spożycia przez ludzi – których użycie w tym celu jest wykluczone lub istotnie ograniczone z powodu ich cech charakterystycznych albo ich stanu.
- 42 Tak więc jeśli chodzi o refundację zróżnicowaną, art. 20 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 3665/87 przewiduje wypłatę refundacji podstawowej, obliczonej w oparciu o najniższą stawkę refundacji stosowaną w dniu wywozu, jeżeli eksporter wykaże, że produkt opuścił obszar celny Wspólnoty. Natomiast płatność zróżnicowanej części refundacji jest uzależniona od warunków dodatkowych określonych w art. 17 i 18 tego rozporządzenia. Eksporter zobowiązany jest mianowicie do wykazania w terminie dwunastu miesięcy od przyjęcia zgłoszenia wywozowego, że produkt został wwieziony do państwa trzeciego lub do jednego z państw trzecich, dla których refundacja jest przewidziana, dostarczając dowody dokonania formalności celnych związanych z wprowadzeniem do obrotu w tym państwie (zob. wyrok z dnia 19 marca 2009 r. w sprawie C-77/08 Dachsberger & Söhne, Zb.Orz. s. I-2097, pkt 28).

- 43 Tymczasem art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87 przewiduje w drodze odstępstwa, że wypłata refundacji jest jednak zapewniona, jeżeli po opuszczeniu obszaru celnego Wspólnoty produkt został utracony podczas transportu w wyniku działania siły wyższej, tak że nie mógł zostać wprowadzony do obrotu w państwie trzecim, do którego dokonano wywozu.
- 44 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że pojęcie siły wyższej należy rozumieć generalnie jako nadzwyczajne i nieprzewidywalne okoliczności niezależne od podmiotu, który się na nie powołuje, których następstw nie można było uniknąć, mimo zachowania należytej staranności (zob. w szczególności wyroki: z dnia 5 lutego 1987 r. w sprawie 145/85 Denkavit België, Rec. s. 565, pkt 11; z dnia 5 października 2006 r. w sprawie C-377/03 Komisja przeciwko Belgii, Zb.Orz. s. I-9733, pkt 95).
- 45 Jeśli chodzi o przepisy rozporządzenia nr 3665/87 dotyczące siły wyższej, z utrwalonego orzecznictwa wynika też, że ponieważ owo pojęcie nie ma jednakowej treści w różnych dziedzinach stosowania prawa Unii, jego znaczenie powinno zostać ustalone w oparciu o ramy prawne, w których ma ono rodzić skutki (zob. w szczególności wyroki: z dnia 7 grudnia 1993 r. w sprawie C-12/92 Huygen i in., Rec. s. I-6381, pkt 30; a także z dnia 29 września 1998 r. w sprawie C-263/97 First City Trading i in., Rec. s. I-5537, pkt 41).
- 46 Należy jednak stwierdzić w tym względzie, że art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87 stanowi wyjątek od ogólnego systemu refundacji wywozowych i że w związku z tym wykładni tego przepisu należy dokonywać w sposób ścisły. Ponieważ zaistnienie przypadku siły wyższej stanowi warunek sine qua non, by móc ubiegać się o wypłatę refundacji za objęte wywozem towary, których nie wprowadzono do obrotu w państwie trzecim, do którego dokonano wywozu, wykładni tego pojęcia należy dokonywać w taki sposób, by liczba przypadków, w których możliwe jest skorzystanie z takiej wypłaty, pozostała ograniczona (zob. analogicznie wyrok z dnia 20 listopada 2008 r. w sprawie C-38/07 P Heuschen & Schrouff Oriëntal Foods Trading przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8599, pkt 60).

- 47 Zasadniczo należy zaznaczyć, że pojawienie się bakterii w partiach mięsa wołowego nie jest niczym nadzwyczajnym. Pomimo istnienia surowych wymogów sanitarnych takich, jak: prewencyjne leczenie bydła, przechowywanie mięsa w warunkach chłodniczych, możliwość ustalenia jego pochodzenia oraz stosowanie środków kontroli i nadzoru przez władze sanitarne, zdarza się, że partie mięsa wprowadzone do obrotu na obszarze Unii zostają wycofane przez punkty sprzedaży ze względu na wykrycie bakterii.
- 48 Takie zagrożenie sanitarne związane z zakażeniem bakterią występuje w szczególności w przypadku wywozu mięsa wołowego, ponieważ przed dotarciem do miejsca przeznaczenia partie mięsa mogą być przedmiotem wielu czynności obsługowych celem ich załadunku i rozładunku między różnymi wykorzystywanymi środkami transportu. Ponadto transport na duże odległości, zwłaszcza drogą morską, może być związany ze znacznymi wahaniami temperatury zewnętrznej i narażać w ten sposób urządzenia chłodnicze niezbędne w ramach takiego transportu na dodatkowe obciążenia techniczne.
- 49 Jeśli chodzi o kwestę, czy dany podmiot postąpił w odpowiedni sposób w celu uniknięcia skażenia, należy stwierdzić, że do sądu krajowego należy ustalenie dokładnych warunków transportu, przechowywania i wyładunku towaru, którego dotyczy postępowanie przed sądem krajowym, oraz sprawdzenie, czy – pomimo badania przeprowadzonego przez władze sanitarne w państwie członkowskim dokonującym wywozu – bakteria mogła być już obecna w chwili załadunku tego towaru. Należy jednak zaznaczyć, że jeśli transport mięsa w prawidłowym opakowaniu i w kontenerze chłodniczym utrzymującym stale wymaganą temperaturę nie mógł zapobiec pojawieniu się lub namnożeniu się bakterii, jest prawdopodobne, że tak naprawdę bakteria ta znajdowała się już w mięsie, gdy mięso to opuszczało obszar Unii, to znaczy przed jego transportem do państwa trzeciego, w ilości, która nie została wykryta przez władze sanitarne państwa członkowskiego dokonującego wywozu lub która nie mogła zostać wykryta.
- 50 W związku z tym wystąpienie takiej szkody może zostać uznane za objęte ryzykiem handlowym nieodłącznie związanym z takimi czynnościami, to znaczy za okoliczność, która nie może zostać określona ani jako „nadzwyczajna” w ramach rzeczonych czynności handlowych, ani też jako „mało prawdopodobna” dla przezornego

i działającego z należytą starannością przedsiębiorcy (zob. podobnie wyrok z dnia 11 lipca 1968 r. w sprawie 4/68 Schwarzwaldmilch, Rec. s. 549, 563).

- 51 Ponadto, jak słusznie wskazały rząd belgijski i Komisja, okoliczność, że zakażenie bakterią towarów będących przedmiotem wywozu, może być objęte – tak jak w sprawie rozpatrywanej przez sąd krajowy – specjalną polisą ubezpieczeniową, dowodzi tego, że taka okoliczność nie może zostać uznana za nieprzewidywalną w ramach wywozu.
- 52 Na zadane pytanie należy więc odpowiedzieć, że art. 5 ust. 3 rozporządzenia nr 3665/87 powinien być interpretowany w ten sposób, iż zepsucie się wołowiny w okolicznościach opisanych przed sąd krajowy nie stanowi przypadku siły wyższej w rozumieniu tego przepisu.

W przedmiocie kosztów

- 53 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 ust. 3 rozporządzenia Komisji (EWG) nr 3665/87 z dnia 27 listopada 1987 r. ustanawiającego wspólne szczegółowe zasady stosowania systemu

refundacji wywozowych do produktów rolnych, zmienionego rozporządzeniem Komisji (WE) nr 1384/95 z dnia 19 czerwca 1995 r., należy interpretować w ten sposób, że zepsucie się wołowiny w okolicznościach opisanych przed sąd krajowy nie stanowi przypadku siły wyższej w rozumieniu tego przepisu.

Podpisy